

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در طول سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۶

مصطفی محفوظی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
m.mahfoozi@gmail.com

احمد شعبانی (نویسنده مسئول)

دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان
shabania@edu.ui.ac.ir

رسول سعادت

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
saadat.rasul@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۰۹/۲۲، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۱۲/۱۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی (کتابخانه کنگره) کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در طول سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۶ انجام شده است.

روش: در این پژوهش که در آن از روش تحقیق توصیفی از نوع مطالعه سندی بهره‌جویی شده، با استفاده از یک سیاهه‌وارسی محقق‌ساخته به گردآوری اطلاعات اقدام شد. نمونه مورد بررسی، شامل ۳۰۰ فهرست‌برگه کتاب‌های عربی کتابخانه ملی است.

یافته‌ها: به طور کلی، در ۸۳/۷۶ درصد موارد، صحیح عمل شده، و در ۱۶/۲۴ درصد موارد صحیح عمل نشده است. در این میان، رده‌بندی دارای بیشترین درصد صحت (۸۶/۲۵ درصد) و کمترین درصد خطا (۱۳/۷۵ درصد) و فهرست‌نویسی تحلیلی دارای کمترین درصد صحت (۸۱/۲۸ درصد) و بیشترین درصد خطاست (۱۸/۷۲ درصد). از طرفی، یافته‌های آزمون Z بیانگر این نکته است که درصد صحت بسیار بالاتر از درصد خطاست، بر این اساس، کتابخانه ملی در انجام فهرست‌نویسی تحلیلی، و رده‌بندی کتاب‌های عربی دارای عملکرد مطلوبی بوده است.

اصالت/ارزش: بررسی وضعیت فهرست‌نویسی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در یک فاصله انتشاراتی به‌نسبه گسترده می‌تواند فواید قابل توجهی از لحاظ مشخص شدن کیفیت نسبی کار در بخش خدمات فنی سازمان مذکور داشته، و در واقع انجام چنین پژوهش‌هایی هم برای محققان این حوزه و هم برای فهرست‌نویسان سراسر کشور لازم و مفید می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: فهرست‌نویسی تحلیلی، رده‌بندی، کتاب‌های عربی، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه

با توجه به حجم و گستردگی اطلاعات و انتشارات در جهان امروز و رشد غیر قابل باور اطلاعات، ضرورت دسترسی بهره‌گیران منابع اطلاعاتی به موضوعات دقیق‌تر ضرورت یافته است. سرعت دستیابی به منابع اطلاعاتی مورد نیاز و اطمینان از جامعیت دستیابی، از عواملی است که با سازماندهی و تنظیم موضوعی منابع کتابخانه‌ای میسر خواهد شد. مجموعه کتابخانه در صورتی قابل استفاده است که مراجعه‌کنندگان نیازهای اطلاعاتی خود را به سرعت و سهولت از میان آنها بازیابی کنند. از این رو لازم است مجموعه منابع کتابخانه بر اساس روش‌های متعارف و استانداردهای جهانی، فهرست‌نویسی و سازماندهی شود تا به نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از کتابخانه به شکل مطلوبی پاسخ داده و دستیابی سریع به منابع کتابخانه‌ای میسر شود (سلطانی و راستین، ۱۳۸۱، ۲۴۲). از قرن نوزدهم میلادی به‌عنوان مهم‌ترین و موثرترین دوره در تاریخ روش‌های فهرست‌نویسی و رده‌بندی نوین یاد شده، و تحولی که در این زمینه در آن دوره حاصل شد، موجب ترویج روش‌های فهرست‌برگه‌ای^۱ گردید (تامپسون^۲، ۱۳۶۶، ۱۵۳).

در صورتی که کتابخانه‌ها به صورت غیرمتمرکز به فرایند سازماندهی و فهرست‌نویسی، که یکی از کارکردهای عمده کتابداری و اطلاع‌رسانی است، اقدام نمایند علاوه بر اتلاف وقت و هزینه، احتمال دارد کتاب واحدی در کتابخانه‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی فهرست‌نویسی شود و در مجموع یکدستی و هماهنگی میان کتابخانه‌ها از بین برود (فتاحی، ۱۳۸۶، ۱۴۵). بسیاری از کتابخانه‌های کشور، به‌ویژه کتابخانه‌هایی که برای سازماندهی منابع کتابی، از فهرست‌نویسی موضوعی مبتنی بر سرعنوان‌های موضوعی فارسی و استانداردسازی موضوعات و طرح‌های رده‌بندی دهدهی دیویی و رده‌بندی کتابخانه کنگره و نیز طرح‌های گسترش رده‌بندی فارسی استفاده می‌کنند، بنا به دلایل متعددی از جمله جلوگیری از کارهای تکراری و صرفه‌جویی در بودجه کتابخانه و حرکت به سوی هماهنگ‌سازی اطلاعات برای یک شبکه اطلاع‌رسانی کشوری و تسریع در روند فهرست‌نویسی و چرخه اطلاعات، نسخه الکترونیکی کتابشناسی ملی ایران را به‌عنوان ابزار و پایگاه مورد استناد در فرایند فهرست‌نویسی و انتقال

1. Card catalog

2. Thompson

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

اطلاعات کتابشناختی مورد استفاده قرار می‌دهند. آنها بر این باورند که کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان سازمان متولی و با در اختیار داشتن فهرست‌نویسان متخصص، می‌تواند نقش راهبردی خود را به منظور یکدستی فهرست‌نویسی منابع کتابی برای سایر کتابخانه‌ها حفظ نماید. با این وجود همواره این دغدغه و نگرانی وجود دارد که موضوعات اختصاص یافته به فهرست‌برگه‌ها تا چه میزان گویای محتوای این کتاب‌ها است و در استانداردسازی موضوعات به چه شکل عمل شده و همچنین تا چه میزان شماره‌های فهرست‌برگه‌ها با شماره‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره و نیز گسترش‌های رده‌بندی فارسی آن منطبق است.

با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از منابع کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران را کتاب‌های عربی تشکیل می‌دهد، و از آنجایی که این سازمان در حوزه فهرست‌نویسی موضوعی ملزم به استفاده از سرعنوان‌های موضوعی فارسی و استانداردسازی موضوعات کتاب‌ها بوده و در رده‌بندی، خود را تابع عوامل و عملکرد متغیرهای استاندارد رده‌بندی‌های علمی از جمله رده‌بندی کتابخانه کنگره و نیز طرح‌های گسترش رده‌بندی فارسی دانسته است، پژوهش حاضر سعی دارد به ارزیابی فهرست‌برگه‌های کتاب‌های عربی این کتابخانه از لحاظ فهرست‌نویسی تحلیلی و شماره‌های بازیابی رده‌بندی کتابخانه کنگره بپردازد.

اهداف تحقیق

۱. شناخت میزان مطابقت و همخوانی سرعنوان‌های موضوعی اختصاص یافته به کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با محتوای آن‌ها (بر حسب درک موضوعی از حوزه زبان‌شناختی عنوان کتاب‌ها، فهرست مندرجات و متن)؛
۲. شناخت میزان مطابقت و همخوانی سرعنوان‌های موضوعی اختصاص یافته به کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با استاندارد فهرست سرعنوان‌های موضوعی فارسی از لحاظ شکلی؛
۳. شناخت میزان مطابقت و همخوانی شماره‌های بازیابی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی با رده‌بندی کتابخانه کنگره و طرح‌های گسترش فارسی رده‌بندی کتابخانه کنگره.

پرسش‌های پژوهش

سؤالاتی که در این پژوهش مدنظر است به قرار ذیل می‌باشد:

۱. آیا سرعنوان‌های موضوعی اختصاص یافته به کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با محتوای آن‌ها مطابقت و همخوانی دارد؟
۲. آیا سرعنوان‌های موضوعی اختصاص یافته به کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با استاندارد فهرست سرعنوان‌های موضوعی فارسی از لحاظ شکلی همخوانی دارد؟
۳. آیا شماره‌های بازیابی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با شماره‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره و طرح‌های گسترش فارسی رده‌بندی کتابخانه کنگره منطبق است؟

پیشینه پژوهش

بزرگی (۱۳۷۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که اطلاعات فهرست‌برگه‌های کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۷۵ شامل عنوان و موضوع‌های داده شده به کتاب از ۷۳ درصد همگونی برخوردارند. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که کمترین همگونی به رده ادبیات و بالاترین همگونی به رده کلیات تعلق داشته است.

حاجی‌زین‌العابدینی و همکاران (۱۳۷۹) در تحقیق خود به عدم یکدستی در استفاده از دستورالعمل موجود در سرعنوان‌ها با موضوعات درج شده در فهرست موضوعی اشاره کرده و اظهار داشتند که کتابشناسی ملی ایران می‌تواند ابزاری کارگشا در فهرست‌نویسی و آماده‌سازی کتاب در کتابخانه‌ها باشد و فهرست‌نویسان با استفاده از آن می‌توانند اطلاعات کتابشناختی منابع کتابی خود را بازیابی کنند.

نشاط (۱۳۸۱) در پژوهشی نشان داد که از لحاظ موضوعی در ۷۵ درصد کتابخانه‌ها ما بین ۶۰-۸۵ درصد ناهمگونی مشاهده شده است. بیشترین ناهمگونی موضوعی به حوزه فلسفه تعلق گرفت. از لحاظ ناهمگونی، رده‌بندی با ۷۲/۳ درصد در رتبه اول، و موضوع با ۷۱ درصد در رتبه دوم قرار دارند.

فتاحی و ارسطوپور (۱۳۸۶) با انجام پژوهشی پس از مقایسه کلیدواژه‌ها با فهرست سرعنوان‌های موضوعی اذعان داشتند که از نظر همخوانی کامل سرعنوان‌های موضوعی فارسی

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

با کلیدواژه‌های عنوان و فهرست مندرجات کتاب‌های فارسی، تفاوت معناداری میان حوزه‌های موضوعی مورد بررسی به چشم می‌خورد، اما از لحاظ همخوانی نسبی و نبود همخوانی میان سرعنوان‌های موضوعی فارسی با کلیدواژه‌های عنوان و فهرست مندرجات کتاب‌ها، میان حوزه‌های مورد بررسی تفاوت معناداری ملاحظه نمی‌شود. همچنین از نظر همخوان نبودن کلیدواژه‌های عنوان با کلیدواژه‌های فهرست مندرجات، تفاوت معناداری میان حوزه‌های مورد بررسی مشاهده نشد.

عزیزیان (۱۳۸۶) در پژوهشی با استفاده از روش پیمایشی و از نوع تحلیل محتوا، همگونی عناصر اطلاعاتی را در فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۰ مورد بررسی قرار داده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که در ۱۰ حوزه دانش بشری (طبق رده‌بندی دهدهی دیویی)، موضوع از ۶۸ درصد و رده بندی (کنگره و دیویی) از ۸۴/۷ درصد همگونی برخوردار بوده است.

داریوش نیاکان و جان‌محمدی (۱۳۸۷) در پژوهشی میزان صحت شماره‌های رده‌بندی کنگره موجود در فهرست‌نویسی پیش از انتشار ۱۵۵ عنوان کتاب فارسی را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که شماره رده‌بندی کنگره در ۲۸ عنوان (۱۸ درصد) از کتاب‌هایی که دارای فیبا بوده‌اند، اشتباه بوده است.

توجه به تحقیقات انجام شده این نکته را به ذهن متبادر می‌سازد که به فهرست‌نویسی و رده‌بندی منابع از جمله کتاب‌های عربی در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، که امروزه سازمان مرجع و راهبر برای فهرست‌نویسی و رده‌بندی کتاب‌های منتشره ناشران به شمار می‌رود، توجه چندانی نشده است، در حالی که با بررسی سوابق کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در زمینه فهرست‌نویسی و رده‌بندی منابع از جمله کتاب‌های عربی، می‌توان به نقاط قوت و ضعف کار در بخش خدمات فنی سازمان مذکور پی برد.

به‌علاوه، تحقیقی که بررسی فهرست‌نویسی کتاب‌های عربی را مورد توجه قرار دهد به چشم نمی‌خورد، در حالی که بخش عمده‌ای از منابع موجود در کتابخانه‌های کشور را کتاب‌های عربی تشکیل می‌دهد که به دلیل عدم آشنایی فهرست‌نویسان با زبان عربی، فهرست‌نویسی این نوع منابع مشکلات خاص خود را داشته و بررسی موضوع مذکور می‌تواند حائز اهمیت باشد.

از طرفی توجه به بازه زمانی گسترده و فاصله انتشار کتاب‌ها برای بررسی وضعیت فهرست‌نویسی کتاب‌ها در تحقیقات انجام شده به چشم نمی‌خورد، در حالی که با مدنظر قراردادن فاصله انتشاراتی به‌نسبه گسترده (برای مثال ۶ سال) می‌توان به نتایج قابل اعتمادتری در پژوهش دست یافت. بنابراین، بررسی وضعیت فهرست‌نویسی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در یک فاصله انتشاراتی به‌نسبه گسترده می‌تواند فواید قابل توجهی از لحاظ مشخص شدن کیفیت نسبی کار در بخش خدمات فنی سازمان مذکور داشته، و در واقع انجام چنین پژوهشی هم برای محققان در این حوزه و هم برای فهرست‌نویسان سراسر کشور مفید می‌باشد.

روش پژوهش

از آنجایی که در این پژوهش به توصیف عینی رویدادها پرداخته شده، پژوهش توصیفی^۱ تلقی می‌شود. این رویدادها می‌تواند از زمان گذشته شروع و تا زمان حال ادامه داشته باشد، ولی پژوهشگر در ایجاد رویدادها نقشی ندارد، بلکه آن‌ها به‌طور طبیعی در جامعه آماری وجود دارند. پژوهشگر صرفاً به مطالعه، جمع‌آوری اطلاعات، طبقه‌بندی آن و تجزیه و تحلیل این وقایع همان‌طور که هستند، می‌پردازد (اسحاقیان، ۱۳۸۳، ۵۳). اصولاً تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای تحقیق توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود باشد (سرمد و دیگران، ۱۳۸۷، ۸۱-۸۲). با توجه به این موارد، بسیاری از پژوهش‌ها مستلزم توصیف پدیده‌ای طبیعی یا اجتماعی است، یعنی توصیف شکل، ساختار، فعالیت، تغییر در طی زمان، و ارتباط آن با سایر پدیده‌ها و نظایر آن (گال و دیگران، ۱۳۸۲، ۱۹). از سوی دیگر با توجه به این که قصد این مطالعه، بررسی و ارزشیابی فهرست‌برگه کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران است و اصولاً دستکاری در متغیرها مورد نظر نبوده، بلکه در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۶ به مطالعه فهرست برگه‌های کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران مبادرت شده، تحقیق توصیفی از نوع مطالعه سندی قلمداد می‌شود، ضمن این که پژوهش شامل اندازه‌گیری ویژگی‌های نمونه در یک مقطع زمانی تلقی می‌شود. مطالعه سندی، شیوه‌ای از

1. Descriptive research

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

تحقیق است که در آن از جمع‌آوری اطلاعات از آثار و اسناد مکتوب (کتاب، مجله، روزنامه، ...) استفاده می‌شود. این پژوهش بر اساس روش علمی انجام می‌گیرد، اما موضوع پژوهش به گونه‌ای است که اطلاعات مورد نیاز آن در آثار مکتوب وجود دارد. پس در جمع‌آوری اطلاعات به آثار مکتوب مراجعه و در بقیه موارد از همان اصول کلی حاکم بر پژوهش‌های علمی پیروی می‌شود (اسحاقیان، ۱۳۸۳، ۵۸-۵۹). در پژوهش‌های اسنادی که برای مشاهده مستقیم نمونها و بررسی‌های تاریخی انجام می‌شود، از اسناد برای دستیابی اهداف تحقیق استفاده می‌شود (مهاجر، ۱۳۸۳، ۴۵).

جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۳۱۰ فهرست‌برگه کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران موجود بر روی آپک و لوح فشرده کتابشناسی ملی این سازمان طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۰ است. نخستین دلیل انتخاب چنین محدوده زمانی این بود که گستردگی جامعه مانع از آن می‌شد که تمام سال‌ها در پژوهش لحاظ شود، دوم اینکه در این پژوهش سعی شد سال‌هایی که به زمان انجام پژوهش (سال ۱۳۸۷) نزدیک‌تر است انتخاب شود تا نتایج پژوهش با شرایط فعلی بخش فهرست‌نویسی کتابخانه ملی همخوانی بیشتری داشته باشد. از سوی دیگر، با توجه به نقص فنی آپک و لوح فشرده این سازمان در فراخوانی کامل کتاب‌های عربی بر اساس گزینه زبان، پژوهشگر پس از بررسی نسخه الکترونیکی کتابشناسی ملی ایران به فراخوانی فهرست‌برگه‌های کتاب‌های عربی برحسب نام اماکن جغرافیایی شهرها و کشورهای بزرگ جهان اسلام از جمله بیروت، قاهره، اسکندریه، بغداد، دمشق، کویت، مکه، جده، مدینه، ریاض، طرابلس، مصر، مغرب، عمان، تونس، الجزایر، اردن، لیبی، تهران، قم، اصفهان، مشهد، تبریز، شیراز، و ... مبادرت نمود.

میزان حجم نمونه این تحقیق مبتنی بر اندازه‌های موجود در جدول کرجسی و مورگان است که با حدود اطمینان ۹۵ درصد طراحی شده است. لازم به ذکر است که برای نمونه‌گیری اجزاء خرد جامعه، مطابق فرمول ۱ تناسب گرفته شد:

تعداد کل فهرست برگه ها × تعداد فهرست برگه های هر موضوع

نمونه کل

فرمول ۱. نمونه‌گیری برای اجزاء خرد جامعه پژوهش

بر این اساس، از بین ۱۳۱۰ فهرست‌برگه کتاب‌های عربی که از بین رکوردهای کتابشناسی ملی استخراج شد، ۳۰۰ فهرست‌برگه بر اساس نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و مبتنی بر رده‌بندی دهمی دیویی مطابق جدول ۱ انتخاب شد.

جدول ۱. جامعه و حجم نمونه فهرست برگه‌های کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در فاصله انتشار ۱۳۸۰-۱۳۸۶

ردیف	موضوع	جامعه	نمونه
۱	کلیات	۳۷	۸
۲	فلسفه و روانشناسی	۲۶	۶
۳	دین	۹	۲
۴	اسلام	۷۳۳	۱۷۰
۵	علوم اجتماعی	۹۳	۲۱
۶	زبان	۸۷	۲۰
۷	علوم محض	۱۵	۳
۸	علوم کاربردی	۱۳	۳
۹	هنر	۹	۲
۱۰	ادبیات	۱۹۴	۴۴
۱۱	تاریخ و جغرافیا	۹۴	۲۲
	جمع	۱۳۱۰	۳۰۰

لازم به ذکر است که با توجه به حجم بسیار زیاد فهرست‌برگه‌های موضوع اسلام، این موضوع به صورت مجزا از حوزه دین مورد بررسی قرار گرفت.

در پژوهش حاضر برای گردآوری داده‌ها، به تهیه یک سیاهه‌وارسی^۱ محقق‌ساخته بر مبنای پرسش‌های پژوهش مبادرت شد. در تدوین سیاهه‌وارسی با توجه به یک تجربه مقدماتی، با انطباق تعدادی از فهرست‌برگه کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با قواعد فهرست‌نویسی انگلواامریکن ویرایش دوم، پیش‌نویس اولیه سیاهه‌وارسی تهیه شد. به منظور اخذ روایی سیاهه‌وارسی، نظرات تعدادی از صاحب‌نظران و مدرسان درس سازماندهی مواد در کشور جمع‌آوری شد و پس از جمع‌آوری نظرات و اعمال و اصلاح دیدگاه‌های صاحب‌نظران، سیاهه‌وارسی نهایی آماده شد. این سیاهه‌وارسی در قالب دو بخش و چهار ناحیه مربوط به فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی تنظیم شد.

1. Check list

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی ورده‌بندی کتاب‌های عربی ...

بر این اساس، به‌منظور بررسی موضوعات کتاب‌ها، برای تأیید اعتبار پژوهش، کتاب‌های مورد بررسی به دو نفر از افراد آشنا به زبان عربی سپرده شد، و آن‌ها پس از مطالعه و بررسی محتوا، موضوعات کتاب را به زبان طبیعی استخراج نمودند. در مرحله بعد، این موضوعات به‌وسیله پژوهشگر به زبان کنترل شده مطابق سرعنوان‌های موضوعی فارسی تبدیل شد و در نهایت با سرعنوان‌های موضوعی اختصاص یافته به فهرست‌برگه‌های کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران انطباق داده شد. همچنین برای بررسی شماره‌های رده‌بندی فهرست برگه‌های کتاب‌های عربی کتابخانه ملی، به کتاب‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره و گسترش‌های رده‌بندی که توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران تهیه و منتشر شده، استناد شده است.

داده‌های پژوهش با کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش از طریق آمار توصیفی و با استفاده از فراوانی، درصد، و میانگین، و نیز با بهره‌جویی از آمار استنباطی و با کمک آزمون Z، به تحلیل یافته‌های پژوهش اقدام شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

قبل از ارائه یافته‌ها ذکر این نکته لازم است که در برخی پرسش‌ها، مورد پرسش به گونه‌ای بود که برای پاسخ به آن باید تمام فهرست‌برگه‌ها (۳۰۰ فهرست‌برگه) بررسی می‌شدند و در واقع شامل تمام فهرست‌برگه‌ها بود، اما در موارد دیگر، مورد پرسش به گونه‌ای بود که برای پاسخ به آن باید تنها بخشی از ۳۰۰ فهرست‌برگه مورد بررسی قرار می‌گرفت، بنابراین نوع پرسش اقتضا می‌کرد که تنها فهرست‌برگه‌هایی مورد بررسی قرار گیرند که مشمول آن مورد پرسش می‌شدند.

یافته‌های پژوهش بر حسب هر ناحیه به شرح ذیل می‌باشد:

ناحیه موضوع

در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب ۷ پرسش مورد ارزشیابی قرار گرفت. فراوانی، درصد و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی مطابق جدول ۲ می‌باشد.

جدول ۲. فراوانی، درصد فراوانی، و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی در خصوص پرسش‌های ناحیه موضوع

شماره پرسش	مورد پرسش	تعداد فهرست برگه‌ها	یافته‌های ارزشیابی				سطح معنی‌داری
			بلی		خیر		
			فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱	همخوانی موضوع یا موضوعات اختصاص یافته به کتاب با فهرست سرعنوان‌های موضوعی فارسی	۳۰۰	۲۹۴	۹۸	۶	۲	۰/۰۰۱
۲	تعیین موضوع اول به عنوان موضوع اخص یا مناسب	۳۰۰	۲۶۵	۸۸/۳۳	۳۵	۱۱/۶۷	۰/۰۰۱
۳	تعیین موضوع دوم به عنوان موضوع بیانگر محتوای کتاب	۲۲۶	۲۱۷	۹۶/۰۱	۹	۳/۹۹	۰/۰۰۱
۴	تعیین موضوع سوم به عنوان موضوع بیانگر محتوای کتاب	۱۱۷	۱۱۲	۹۵/۷۲	۵	۴/۲۸	۰/۰۰۱
۵	کفایت تعداد سرعنوان‌های موضوعی از لحاظ تعداد	۳۰۰	۱۹۲	۶۴	۱۰۸	۳۶	۰/۰۰۱
۶	شکل درست و کامل تقسیمات فرعی بعد از سرعنوان‌های موضوعی	۲۵۷	۲۰۰	۷۷/۸۲	۵۷	۲۲/۱۸	۰/۰۰۱
۷	ترتیب قرار گرفتن تقسیمات فرعی زیر سرعنوان‌های موضوعی	۸۳	۸۲	۹۸/۷۹	۱	۱/۲۱	۰/۰۰۱
میانگین درصد در کل			۸۸/۳۸	۱۱/۶۲			

با توجه به جدول ۲ می‌توان دریافت که ترتیب موارد بررسی شده از لحاظ درصد صحت و خطا به شرح ذیل می‌باشد:

۱. ترتیب قرار گرفتن تقسیمات فرعی زیر سرعنوان‌های موضوعی (۹۸/۷۹ درصد صحت، ۱/۲۱ درصد خطا)

۲. همخوانی موضوع با موضوعات اختصاص یافته به کتاب با فهرست سرعنوان‌های موضوعی فارسی (۹۸ درصد صحت، ۲ درصد خطا)

۳. تعیین موضوع دوم به‌عنوان موضوع بیانگر محتوای کتاب (۹۶/۰۱ درصد صحت، ۳/۹۹ درصد خطا)

۴. تعیین موضوع سوم به‌عنوان موضوع بیانگر محتوای کتاب (۹۵/۷۲ درصد صحت، ۴/۲۸ خطا)

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

۵. تعیین موضوع اول به‌عنوان موضوع اخص یا مناسب (۸۸/۳۳ درصد صحت، ۱۱/۶۷ درصد خطا)

۶. شکل درست و کامل تقسیمات فرعی بعد از سرعنوان‌های موضوعی (۷۷/۸۲ درصد صحت، ۲۲/۱۸ درصد خطا)

۷. کفایت تعداد سرعنوان‌های موضوعی از لحاظ تعداد (۶۴ درصد صحت، ۳۶ درصد خطا).
از طرفی، یافته‌های حاصل از آزمون Z تک متغیره ($0.01 < \text{Sig.} = 0.001$) نشان می‌دهد که تفاوت بین صحت و خطا در سطح $P < 0.01$ برای پرسش‌های ناحیه موضوع معنادار بوده است.

ناحیه شناسه‌های افزوده

در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب شش پرسش مبتنی بر ویرایش دوم قواعد انگلو- امریکن مورد ارزشیابی قرار گرفت. فراوانی، درصد و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی مطابق جدول ۳ می‌باشد.

جدول ۳. فراوانی، درصد، و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی در خصوص پرسش‌های ناحیه شناسه‌های افزوده

سطح معنی‌داری	یافته‌های ارزشیابی				تعداد پرسش‌ها	مورد پرسش	شماره پرسش	ناحیه شناسه‌های افزوده
	خیر		بلی					
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
۰/۰۰۱	۲۶/۶۷	۸۰	۷۳/۳۳	۲۲۰	۳۰۰	تعداد شناسه‌های افزوده در فهرست تحلیلی	۱	
۰/۰۰۱	۱۷/۶۵	۵۱	۸۲/۳۵	۲۳۸	۲۵۹	شناسه‌های افزوده مربوط به عنوان	۲	
۰/۰۰۱	۶/۰۲	۸	۹۳/۹۸	۱۲۵	۱۳۳	شناسه‌های افزوده مربوط به پدیدآور و نویسنده/عنوان	۳	
۰/۰۰۱	۰	۰	۱۰۰	۱۳۳	۱۳۳	همخوانی شناسه‌های افزوده پدیدآور و پدیدآورندگان همکار با فهرست مستند مشاهیر و مؤلفان کتابخانه ملی ایران	۴	
۰/۰۰۱	۱۶/۸	۲۱	۸۳/۲	۱۰۴	۱۲۵	شناسه‌های افزوده مربوط به تالکان	۵	
۰/۰۰۱	۰	۰	۱۰۰	۲	۲	شناسه‌های افزوده مربوط به فروست	۶	
	۲۵/۸۱		۷۴/۱۹			میانگین درصد در کل		

بهار ۱۳۸۹

۵۵

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

با توجه به جدول ۳ می‌توان دریافت که ترتیب موارد بررسی شده از لحاظ درصد صحت و خطا به شرح ذیل می‌باشد:

- همخوانی شناسه‌های افزوده پدیدآور و پدیدآورندگان همکار با فهرست مستند مشاهیر و مؤلفان کتابخانه ملی ایران، شناسه‌های افزوده مربوط به فروست (۱۰۰ درصد صحت)
  - شناسه‌های افزوده مربوط به پدیدآور و نویسنده / عنوان (۹۳/۹۸ درصد صحت، ۶/۰۲ درصد خطا)
  - شناسه‌های افزوده مربوط به تنالگان (۸۳/۲ درصد صحت، ۱۶/۸ درصد خطا)
  - شناسه‌های افزوده مربوط به عنوان (۸۲/۳۵ درصد صحت، ۱۷/۶۵ درصد خطا)
  - تعداد شناسه‌های افزوده در فهرست تحلیلی (۷۳/۳۳ درصد صحت، ۲۶/۶۷ درصد خطا).
- از طرفی، یافته‌های حاصل از آزمون Z تک‌متغیره ($0.01 < \text{Sig.} = .001$) نشان می‌دهد که تفاوت بین صحت و خطا در سطح $P < 0.01$ برای پرسش‌های ناحیه شناسه‌های افزوده معنادار بوده است.

ناحیه رده‌بندی

در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب دو پرسش مبتنی بر رده‌بندی کتابخانه کنگره و گسترش فارسی آن مورد ارزشیابی قرار گرفت. فراوانی، درصد و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی مطابق جدول ۴ می‌باشد.

جدول ۴. فراوانی، درصد، و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی پرسش‌های ناحیه رده‌بندی

سطح معنی‌داری	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست برگه‌ها	مورد پرسش	شماره پرسش	ناحیه
	خیر		بلی					
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
۰/۰۰۱	۱۳/۴۲	۱۱	۸۶/۵۸	۷۱	۸۲	همخوانی شماره‌های بازایی اختصاص یافته به کتاب با توجه به موضوع اول آن با شماره‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره	۱	رده‌بندی
۰/۰۰۱	۱۸/۸۱	۴۱	۸۱/۱۹	۱۷۷	۲۱۸	همخوانی شماره‌های بازایی اختصاص یافته به کتاب با توجه به موضوع اول آن با شماره‌های گسترش رده‌بندی کتابخانه کنگره	۲	رده‌بندی
	۱۶/۱۲		۸۳/۸۸			میانگین درصد درکل		

با توجه به جدول ۴ می‌توان دریافت که ترتیب موارد بررسی شده از لحاظ درصد صحت و خطا به شرح ذیل می‌باشد:

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

۱. همخوانی شماره‌های بازیابی اختصاص یافته به کتاب با توجه به موضوع اول آن با شماره‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره (۸۶/۵۸ درصد صحت، ۱۳/۴۲ درصد خطا)، و
 ۲. همخوانی شماره‌های بازیابی اختصاص یافته به کتاب با توجه به موضوع اول آن با شماره‌های گسترش رده‌بندی کتابخانه کنگره (۸۱/۱۹ درصد صحت، ۱۸/۸۱ درصد خطا).
 از طرفی، یافته‌های حاصل از آزمون Z تک‌متغیره ($0.01 < \text{Sig.} = .001$) نشان می‌دهد که تفاوت بین صحت و خطا در سطح $P < 0.01$ برای پرسش‌های ناحیه رده‌بندی معنادار بوده است.

ناحیه نشانه مولف (شماره کاتر)

در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب ۳ پرسش مبتنی بر دستورالعمل، جدول‌های رده‌بندی کتابخانه کنگره، جدول کاتر، و جدول‌های گسترش آثار انفرادی مورد ارزشیابی قرار گرفت. فراوانی، درصد و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی مطابق جدول ۵ می‌باشد.

جدول ۵. فراوانی، درصد فراوانی، و آزمون Z یافته‌های ارزشیابی در خصوص

پرسش‌های ناحیه نشانه مولف (شماره کاتر)

سطح معنی‌داری	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست برگه‌ها	مورد پرسش	شماره پرسش	نشانه مولف (شماره کاتر)
	خیر		بلی					
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
۰/۰۰۱	۰/۳۴	۱	۹۹/۶۶	۲۹۹	۳۰۰	همراهی شماره رده‌بندی با شماره کاتر مطابق موارد مورد نیاز	۱	
۰/۰۰۱	۱۴	۴۲	۸۶	۲۵۸	۳۰۰	صحت شماره‌های کاتر اختصاص یافته به کتاب مطابق با قواعد و جدول رده‌بندی کتابخانه کنگره، جدول گسترش آثار انفرادی، و جدول کاتر	۲	
۰/۰۰۱	۱۹/۷۷	۳۴	۸۰/۲۳	۱۳۸	۱۷۲	افزودن تاریخ نشر مطابق موارد مورد نیاز به شماره‌های رده‌بندی	۳	
	۱۱/۳۷		۸۸/۶۳			میانگین درصد در کل		

تحتیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

با توجه به جدول ۵ می‌توان دریافت که ترتیب موارد بررسی شده از لحاظ درصد صحت و خطا به شرح ذیل می‌باشد:

۱. همراهی شماره رده‌بندی با شماره کاتر مطابق موارد مورد نیاز (۹۹/۶۶ درصد صحت،

۰/۳۴ درصد خطا)

۲. صحت شماره‌های کاتر اختصاص یافته به کتاب مطابق با قواعد و جدول رده‌بندی

کتابخانه کنگره، جدول گسترش آثار انفرادی، و جدول کاتر (۸۶ درصد صحت، ۱۴

درصد خطا)

۳. افزودن تاریخ نشر مطابق موارد مورد نیاز به شماره‌های رده‌بندی (۸۰/۲۳ درصد

صحت، ۱۹/۷۷ درصد خطا).

از طرفی، یافته‌های حاصل از آزمون Z تک‌متغیره ($0.01 < \text{Sig.} = .001$) نشان

می‌دهد که تفاوت بین صحت و خطا در سطح $P < 0.01$ برای پرسش‌های ناحیه رده‌بندی

معنادار بوده است.

نتیجه‌گیری

با بررسی بخش تحلیلی و شماره رده‌بندی کتابخانه کنگره در ۳۰۰ فهرست‌برگه

کتاب‌های عربی کتابخانه ملی از پایگاه کتابشناسی ملی (لوح فشرده) مشخص گردید که مطابق

جدول ۶، به‌طور کل در ۸۳/۷۶ درصد موارد صحیح عمل شده و در ۱۶/۲۴ درصد موارد

صحیح عمل نشده است. در این میان رده‌بندی دارای بیشترین درصد صحت (۸۶/۲۵ درصد) و

کمترین درصد خطا (۱۳/۷۵ درصد) و فهرست‌نویسی تحلیلی دارای کمترین درصد صحت

(۸۱/۲۸ درصد) و بیشترین درصد خطاست (۱۸/۷۲ درصد).

جدول ۶. میانگین درصد صحت و خطای فهرست‌نویسی و رده‌بندی در دو بخش

فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی

ردیف	بخش	صحت	خطا
۱	رده‌بندی	۸۶/۲۵	۱۳/۷۵
۲	فهرست‌نویسی تحلیلی	۸۱/۲۸	۱۸/۷۲
	میانگین درصد در کل	۸۳/۷۶	۱۶/۲۴

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

همچنین با بررسی اجزاء این دو بخش می‌توان دریافت که نشانه مولف (شماره کاتر) که متعلق به رده‌بندی است دارای بیشترین درصد صحت (۸۸/۶۳ درصد) و کمترین درصد خطا (۱۱/۳۷ درصد)، و شناسه‌های افزوده که متعلق به فهرست‌نویسی تحلیلی است دارای کمترین درصد صحت (۷۴/۱۹ درصد) و بیشترین درصد خطاست (۲۵/۸۱ درصد). به‌طور کلی، ترتیب ۴ ناحیه مورد بررسی در پژوهش از لحاظ درصد صحت و خطا مطابق جدول ۷ می‌باشد.

جدول ۷. ترتیب ۴ ناحیه فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی از لحاظ درصد صحت و خطا

ردیف	ناحیه	بلی	خیر
۱	نشانه مولف (شماره کاتر)	۸۸/۶۳	۱۱/۳۷
۲	موضوع	۸۸/۳۸	۱۱/۶۲
۳	رده‌بندی	۸۳/۸۸	۱۶/۱۲
۴	شناسه‌های افزوده	۷۴/۱۹	۲۵/۸۱

از طرفی، یافته‌های آزمون Z بیانگر این نکته است که تفاوت بین صحت و خطا در تمام موارد ($Sig = 0.001 < 0.01$) معنادار و در واقع اختلاف بین صحت و خطا بسیار بالا و درصد صحت موارد بررسی شده بسیار بیشتر از درصد خطای آن‌ها است.

در زمینه فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی، بزرگی (۱۳۷۷) که میزان همخوانی کتاب‌های فارسی منتشر شده در ایران با عناوین آن‌ها در بازه زمانی ۱۳۶۵-۱۳۷۵ را مورد بررسی قرار داد، به این نتیجه دست یافت که اطلاعات فهرست‌برگه‌های کتابخانه ملی در فاصله این سال‌ها میان موضوعات و کتاب‌های فارسی دارای ۷۳ درصد همگونی بوده که کمترین درصد این همگونی به رده ادبیات و بالاترین درصد همگونی به رده کلیات تعلق داشته است که با نتایج این پژوهش منطبق نمی‌باشد.

حاجی‌زین‌العابدینی و همکاران (۱۳۷۹) مبادرت به بررسی میزان صحت فهرست‌نویسی کتابشناسی ملی ایران در پایگاه اطلاعاتی این کتابشناسی نمودند و به مواردی از مشکلات مانند عدم یکدستی در استفاده از دستورالعمل‌های موجود در سرعنوان‌های موضوعی، به صورت موردی اشاره نموده و ابراز داشتند که کتابشناسی ملی ایران می‌تواند ابزاری کارگشا در فهرست‌نویسی و آماده‌سازی کتاب در کتابخانه‌ها باشد. نتایج پژوهش مذکور در راستای نتایج فعلی تحقیق حاضر قلمداد می‌شود.

نشاط (۱۳۸۱) نیز در پژوهشی مشابه پژوهش بزرگی، همگونی فهرست‌نویسی منابع ایران‌شناسی کتابخانه‌های دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تهران را با کتابخانه ملی به‌عنوان شاخص مورد ارزیابی قرار داده است که با نتایج یافته‌های پژوهش این پژوهش در یک راستا قلمداد نمی‌شود.

هر چند عزیزیان (۱۳۸۶) به همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۰ پرداخته و یافته‌های پژوهش وی در موضوع و رده‌بندی کنگره و دیویی مؤید همگونی نسبی میان عناصر اطلاعاتی فیبا با کتاب‌های منتشرشده در بازه زمانی مذکور است، اما نتایج پژوهش مذکور با تحقیق حاضر همخوانی ندارد.

یافته‌های پژوهش داریوش نیاکان و جان‌محمدی (۱۳۸۷) مؤید این نکته است که شماره رده‌بندی کنگره در ۲۸ عنوان معادل ۱۸ درصد از کتاب‌هایی که دارای فیبا بوده است، اشتباه می‌باشد، در حالی که در پژوهش حاضر که ۳۰۰ فهرست‌برگه کتاب‌های عربی مورد بررسی قرار گرفت، میزان خطا ۱۳/۷۵ درصد بود.

به طور کلی، با ملاحظه فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کنگره فهرست‌برگه‌های کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران می‌توان دریافت که درصد صحت در کار فهرست‌نویسی و رده‌بندی بیشتر از درصد خطا بوده، به‌ویژه اینکه یافته‌های آزمون Z نیز در تمام موارد حاکی از آن است که درصد صحت در کار فهرست‌نویسی و رده‌بندی بسیار بالاتر از درصد خطا می‌باشد. بنابراین، وضعیت فهرست‌نویسی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی در سطح مطلوبی ارزیابی می‌شود، هر چند که اندک خطاهای موجود نیز باید برطرف شود.

پیشنهادها

با توجه به اینکه فهرست‌نویسی موضوعی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از وضعیت به‌نسبه مطلوبی برخوردار است، کتابشناسی ملی همچنان می‌تواند به‌عنوان ابزاری کارگشا و مفید در فهرست‌نویسی و سازماندهی اطلاعات مؤثر واقع شود. البته از آنجا که فهرست‌نویسان بخش خدمات فنی کتابخانه ملی در تمامی دانش بشری دارای تخصص موضوعی نیستند، پیشنهاد می‌شود که فهرست‌برگه‌های تولید شده را گروهی از فهرست‌نویسان متخصص و با تجربه مورد بازبینی قرار دهند، و یا با افراد مسلط و آشنا به زبان عربی در بخش سازماندهی منابع عربی در تشخیص و درک محتوای موضوعی مشورت شود.

بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی ...

از سوی دیگر، می‌توان با مراجعه به برخی از فهرست‌های پیوسته معتبر جهانی (مانند آپیک کتابخانه کنگره، آپیک کتابخانه آمریکایی قاهره، آپیک کتابخانه هاروارد، فهرست جهانی، و ...) از اطلاعات آنها برای بهینه‌سازی وضعیت فهرست‌نویسی موضوعی و رده‌بندی استفاده کرد تا از این طریق چرخه اطلاعات پرشتاب شده و کتاب‌های عربی کمتر در صف فهرست‌نویسی قرار بگیرند، و در نهایت در بودجه و هزینه کتابخانه صرف‌جویی شود.

همچنین، کتابخانه ملی می‌تواند با برگزاری جلسات بحث و گفت‌وگو در مورد آخرین تحولات فهرست‌نویسی در سطح دنیا و از طریق برگزاری کلاس‌های آموزش ضمن خدمت و همراه کردن فهرست‌نویسان با آخرین فن‌آوری جدید روز، فهرست‌نویسی کتاب‌ها را از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار سازد.

منابع

- اسحاقیان، مهدی (۱۳۸۳). می‌خواهم پژوهشگر شوم. اصفهان: نشر نوشته.
- بزرگی، اشرف السادات (۱۳۷۷). بررسی میزان سازگاری عنوان‌ها و موضوع‌های کتاب‌های فارسی منتشرشده در ایران در فاصله سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۷۵. رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- تامپسون، جیمز (۱۳۶۶). تاریخ اصول کتابداری. ترجمه محمود حقیقی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- حاجی‌زین‌العابدینی، محسن و دیگران (۱۳۷۹). تحلیل و ارزیابی پایگاه اطلاعاتی کتابشناسی ملی. فهرست‌های رایانه‌ای: کاربرد و توسعه: مجموعه مقالات همایش ... مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی.
- داریوش نیاکان، لادن؛ جان محمدی، مریم (۱۳۸۷). بررسی میزان صحت شماره‌های رده کنگره در فیای کتاب‌های فارسی منتشره سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۴ موجود در کتابخانه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران. مجله کتابداری، سال چهارم و دوم، شماره ۴۷، ۹۳-۱۱۲.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۸۷). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگه.
- سلطانی، پوری، راستین، فروردین (۱۳۸۱). دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. ویرایش ۳. تهران: فرهنگ معاصر.
- عزیزیان، نرگس خاتون (۱۳۸۶). همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی، بین سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۸۰. فصلنامه انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۷(۲)، ۸۰-۹۶.
- فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۶). فهرست‌نویسی: اصول و روش‌ها. ویرایش ۴. تهران: کتابدار.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

فتاحی، رحمت‌الله؛ ارسطوپور، شعله (۱۳۸۶). بررسی میزان همخوانی سرعنوان‌های موضوعی فارسی با کلیدواژه‌های عنوان و فهرست مندرجات کتاب‌های فارسی در حوزه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی، علوم کاربردی، و علوم محض. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۰(۳)، ۵۷-۸۰.

گال، مردیت؛ بورگ، والتر؛ گال، جویس (۱۳۸۲). *روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی*. جلد اول. ترجمه احمد رضا نصر اصفهانی و دیگران. تهران: سمت.

مهاجری، علیرضا (۱۳۸۳). *مبانی روش تحقیق: تدارک مقاله‌های تحقیقی و پایان‌نامه‌های دانشجویی*. تهران: امید.

نشاط، نرگس (۱۳۸۱). *میزان همگونی فهرست‌نویسی منابع ایران‌شناسی کتابخانه‌های دانشگاهی و مراکز پژوهشی تهران با کتابخانه ملی*. رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

محفوظی، مصطفی؛ شعبانی، احمد؛ سعادت، رسول (۱۳۸۹). بررسی کیفیت فهرست‌نویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در طول سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۶. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۶(۱)، ۴۵-۶۲.

